

Гаснюк Богдан Васильович,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 1 Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник: доцент кафедри
теорії держави та права Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент **Ланка О. Я.**

ПРИНЦИПИ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ

Розвиток демократичних процесів, процесів євроінтеграції та глобалізації обумовлює формування нової конфігурації світу. Окреслені зміни в суспільних та приватних відносинах передбачають інтенсивне впровадження нових вимірів правового простору державотворення. Важливим чинником системного підходу до процесів державотворення виступає правове виховання, зорієнтоване на найвищі цінності людської спільноти.

Важливим етапом у здійсненні процесу правового виховання є визначення його принципів.

Принципи правового виховання – обумовлені найважливішими закономірностями суспільного розвитку і механізму правового регулювання нормативно-регулятивні основи, засади, вихідні положення, ідеї, які є орієнтирами, що мають найвищу імперативність і загальнозначущість, визначають процеси формування правової свідомості, правової і професійної культури, законослухняності, правомірної поведінки та соціально-правової активності особи [1].

Правове виховання не є спонтанним, одномоментним процесом. Воно передбачає планомірний, організований, систематичний і цілеспрямований вплив на свідомість, психологію особи за допомогою різних правових форм, засобів і методів.

Необхідно погодитись з С. Бостан, С. Гусарев, Н. Пархоменко, які підкреслюють, що завданням правового виховання є сприяння закріпленню у свідомості особистості правових установок, правових переконань, правових навичок, правових умінь [2, с. 70]. При цьому, в сучасних умовах правове виховання повинне базуватись як на світових стандартах, так і на традиціях українського народу, що дозволить сформуванню всебічно розвинену особистість, з високим рівнем правової культури та правосвідомості.

Суть та соціальне призначення правового виховання розкривається у його принципах – вихідних та визначальних

ідеях, що виступають як керівні положення [3, с. 26]. У науковій літературі до загальних принципів правового виховання зазвичай відносять:

1) *Законність*. Так, А. М. Колодій визначає принцип законності, як такий, що слугує у суспільстві інструментом поєднання порядку й організованості, додержання законів і підзаконних актів [4, с. 106]. Відповідно, принцип законності правового виховання передбачає суворе, повне і неухильне додержання і виконання правових норм та приписів усіма учасниками правовиховного процесу, що є необхідною умовою досягнення належного результату – формування високого рівня правосвідомості молоді [3, с. 26–27].

2) *Демократизм*. Даний принцип передбачає створення умов для ініціативності, самовиховання, можливості висловлення власної думки та поглядів тощо.

3) *Гуманізм*. Даний принцип передбачає поєднання у правовиховному процесі вимогливості і довіри, формування поваги до людини з нетерпимістю до всіх форм приниження та пригноблення особи. Він визначає не просто гуманне ставлення до особи, а вимагає врахування індивідуальних особливостей особи. Формування в межах правовиховного гуманного спілкування та співробітництва між його учасниками.

Не менш важливе значення для сучасного право виховного процесу мають *принципи об'єктивності і науковості*, що вимагає здійснення правовиховної діяльності з урахування реальних можливостей суспільства й держави, а також дійсного стану суб'єкта правовиховного впливу. Також дотримання даних принципів у правовиховному процесі дозволить уникнути крайнощів й односторонності, упередженості, спрогнозувати поведінку особи в різних умовах, виділити основне із множини завдань, а також передбачає участь науковців не тільки в теоретичних розробках, а й в практиці правового виховання.

Необхідно наголосити і на важливості *принципу колективізму*. Особливе значення даний принцип має для правовиховного процесу правоохоронців та військовослужбовців. Значення даного принципу полягає в тому, що не може бути успішним виховання, якщо колектив підрозділу стоїть осторонь від цього процесу. Виховні можливості колективу полягають насамперед у силі його громадської думки, в її відносній незаперечності, оскільки колектив рідко помиляється. Тому кожний правоохоронець (військовослужбовець) завжди несе моральну відповідальність як за себе так і за побратимів перед

колективом, узгоджуючи свою поведінку з його вимогами. Колектив також несе відповідальність за дії кожного члена. У колективі швидше й усебічно пізнається людина. Міцний і потужний колектив здатний попередити протиправні дії, не допустити порушення військової дисципліни [5, с. 3–17; 6, с. 16–21].

Необхідно також погодитись з В.В. Федоренко, який наголошує на важливості у процесі правового виховання *опори на позитивне*. Адже, як зазначає науковець, люди не народжуються хорошими чи поганими, такими вони стають і якщо у деяких молодих людей з'являються негативні риси характеру і нахили, то вони є наслідком конкретних несприятливих обставин життя або недоліків їхнього виховання в минулому чи в теперішній час. Сутність принципу опори на позитивне і полягає в тому, щоб використовувати кращі, позитивні якості людини і спиратися на них [7, с. 74].

Ще один принцип, який, на наш погляд, займає важливе місце у правовиховному процесі як особи в цілому, а особливо правоохоронців – *принцип систематичності*. Даний принцип передбачає те, що правовиховна робота із правоохоронцями повинна проводитись відповідно до розроблених планів, програм, наукових підходів у встановлені терміни. При цьому, слід мати на увазі й тісний зв'язок правового виховання з навчальним процесом, який має бути тією відправною основою, на якій базується правовиховна робота. К. Ушинський стверджував: щоб оволодіти наукою і вміти застосовувати її в житті, необхідно її вивчати в системі. Тільки система, безперечно, розумна, що виходить із самої суті предметів, писав він, дає нам повну владу над нашими знаннями [8, с. 355].

Вищенаведений перелік є беззаперечно не повний, можна виділити й інші принципи правовиховного процесу – доцільності, послідовності, комплексності та інші. Усі вони направлені на формування особистості, високого рівня її правової свідомості та правової культури.

Підсумовуючи вищевикладене, можна сказати, що принципи відображають головні тенденції розвитку правового виховання, вказують на що передусім має бути спрямована правовиховна робота та її вплив. Принципи правового виховання є науковою основою змісту правового виховання, встановлюють параметри і межі його дії. Знання особливостей принципів правового виховання дозволяє формування правової свідомості, вироблення навичок і звичок правомірної поведінки особи.

Список використаних джерел

1. Теорія держави і права. Академічний курс : підручник / О. В. Зайчук [та ін.] ; відп. ред. О. В. Зайчук. К. : Юрінком Інтер, 2006. 685 с. URL: https://www.ebk.net.ua/Book/law/zauchuk_tdp/part3/1902.htm.
2. Бостан С. К., Гусарев С. Д., Пархоменко Н. М. Теорія держави і права : навч. посіб. К. : Академія, 2013. 348с.
3. Єрмоленко Д. О. До питання про принципи правового виховання молоді. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Вип. 32. Т. 1. С. 25–28. (Серія «Право»).
4. Колодій А. М. Принципи права України. К. : Юрінком Інтер, 1998. 208 с
5. Підласий І. М., Підласий А. П. Педагогічні інновації. *Рідна школа*. 1998. № 12. С. 3–17.
6. Ріпа Л. А., Трусов Є. В., Красильник Ю. С. Науково-педагогічні основи військово-патріотичного виховання військовослужбовців контрактної служби. *Зб. наук. праць гум. ф-ту*. 2003. № 6 (37). С. 16–21.
7. Федоренко В. В. Військово-правове виховання військовослужбовців Збройних сил України: соціально-філософський аналіз : дис. ... к.ф.н. : 09.00.03. Житомир, 2016. 225 с.
8. Ушинский К. Д. Сочинения : в 7 т. М. : Акад. пед. наук, 1949. Т. 5. 1949. 558 с.

Гуцан Валерія Юрївна,

здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 1 Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник: старший викладач
кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук
Харченко Н. П.

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ

Становлення та розвиток державності, глибокі перетворення в багатьох сферах життя суспільства, міжнародних відносинах потребують аналізу та переосмислення сутності, змісту, розуміння багатьох правових явищ, які ще